

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА, ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА, ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА

ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ І ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: НОВІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Забара І.М., кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(Україна)

Визначені Світовим самітом з інформаційного суспільства напрямки розвитку використання інформативно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема в державному управлінні, освіті, охороні здоров'я, зайнятості, навколишньому середовищі, сільському господарстві та науці («е-державне управління», «е-освіта», «е-охорона здоров'я», «е-зайнятість», «е-навколишнє середовище», «е-сільське господарство») посідають важливе місце у розвитку глобального інформаційного суспільства.

Орієнтири, прийняті Світовим самітом з інформаційного суспільства (ССІС) ще у 2003/2005 роках – Принципи, План дій, Зобов'язання і Програма [1] були з часом доповнені Заявою ССІС+10 про виконання рішень ССІС та Концепцією ССІС на період після 2015 року. Проте стрімкий прогрес «електронних» напрямків розвитку інформаційного суспільства вже зараз вимагає вносити корективи у концептуальне бачення як їх подальшого вдосконалення, так і у їх правове регулювання.

Одним із важливих та перспективних виокремлюється питання «електронного бізнесу». У Концепції ССІС на період після 2015 року [2] було визначено загальні напрями, зокрема те, що розвиток «електронного бізнесу» здійснюватиметься шляхом:

а) забезпечення для комерційних підприємств можливості впровадження відповідних ІКТ і використання в повній мірі переваг *інформаційної економіки*, в тому числі шляхом створення сприятливого середовища для купівлі-продажу товарів і послуг мережами ІКТ;

б) посилення заохочення усіх зацікавлених сторін у просуванні переваг *електронного бізнесу* і стимулюванні розвитку нових додатків, контенту і послуг електронного бізнесу, у тому числі для мобільних пристроїв та соціальних мереж;

с) розвитку динамічного сектору ІКТ для підтримки продуктивного використання ІКТ, сталого росту і розвитку, створення робочих місць, торгівлі і

інновацій в рамках широких стратегій скорочення масштабів бідності шляхом зростання добробуту;

д) сприяння входженню мікропідприємств, малих і середніх підприємств і залучення молоді та жінок-підприємців в усі сектори електронного бізнесу з урахуванням нових технологічних тенденцій;

е) підвищення доступності статистичних даних з електронного бізнесу, що є необхідними для оцінки економічних і соціальних наслідків» [2].

Проте, реальний стан справ е-бізнесу вносить свої корективи у напрямки, бізнес-моделі, і перспективи. Навіть запропонована у свій час термінологія («інформаційна економіка», «електронний бізнес») вже не є такою, що може відображати усі прояви використання ІКТ у цьому напрямку. Доцільним вважається термін «цифрова економіка», про що було зазначено Конференцією ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) [3].

Тенденція, що намітилася у цій сфері може бути визначена наступним чином: «власне цифровий сектор» – «цифрова економіка» – «цифровізована економіка» [3], [4] (умовно кажучи, «стартова» – «сучасна» – «перспективна» складові розвитку цього напрямку).

Враховуючи широкий спектр визначень «цифрової економіки» [5], дотримуватимемось того підходу, що характеризує її як «сукупність усіх прикладів екстенсивного використання ІКТ і створення нових технологій» [5].

Разом з тим, незважаючи на певні різниці у підходах до визначення, цифрова економіка вже охоплює сфери діяльності, різні за спрямованістю, цільовою аудиторією і способами створення вартості. Не звертати увагу на це явище – «цифрову економіку» – вже неможливо, оскільки, за різними підрахунками, її обсяг вже вийшов на рівень двозначних чисел щорічного економічного зростання у масштабах світової економіки.

У зв'язку із можливими позитивами і ризиками, принциповими і першочерговими постають наступні запитання:

- «як в умовах цифрової економіки утворюється вартість і якими будуть наслідки для держав з різним рівнем цифрової готовності?

- з якими можливостями і проблемами з точки зору створення вартості стикаються держави, що розвиваються, за умов взаємодії з глобальними цифровими платформами?» [4].

Як зазначають фахівці, виокремлюється дві сфери.

Перша сфера діяльності орієнтована на споживачів, і незважаючи на обмеженість, займає перше місце у цифровій економіці. Йдеться про платформи, які, по суті, фактично полегшують торгівлю фізичним і юридичним особам (переважно середнім і малим підприємствам). Крім того, саме тут беруть участь кілька провідних платформ для купівлі-продажу, а також платформи соціальних мереж та пошукових систем (виступають переважно як рекламні компанії).

Друга сфера діяльності – більш невідома, куди спрямовується основна частина грошових потоків та інвестицій, де власне і формується значна частина прибутку – наукові дослідження і розробки, безпосередньо пов'язані з цифровою економікою (наприклад, продаж послуг хмарних обчислень, розробка моделей

штучного інтелекту, нейротехнології, квантові технології, робототехніка, сенсорика, технології віртуальної і додаткової реальності та інші технології).

На сьогодні у такий спосіб формуються й існують зв'язки між звичайними питаннями споживання і більш складними технологічними питаннями надання послуг, останні з яких пропонуються державам і міжнародним корпораціям. Проблема полягає у розробці досконалої моделі, яка б на початковому етапі описала їх взаємозв'язок, оскільки саме на цьому вибудовується питання геополітичної конкуренції, відповідь на яке повинна надати уява про те, хто буде домінувати у найбільш передовій частині цифрової економіки (як вбачається, головним чином у сфері інфраструктури, зокрема тієї, яка пропонується в якості послуги) [4].

Разом з цим існує й низка проблем, пов'язаних з обмеженістю доступу до статистичних даних для розробки політичних заходів, посиленням домінування на ринках глобальних платформ, труднощами доступу, загрозами для вітчизняних інноваційних систем, оптимізацією оподаткування глобальних платформ, роботою на контрактній основі за відсутності соціального захисту, суверенітетом над даними і потоками даних через кордони [2]. До того ж, існує загроза, що держави, які розвиваються, можуть опинитися у залежному стані, а саме – глобальному ланцюжку створення вартості використання даних [2]. Особливої уваги потребують проблеми розвитку цифрового підприємництва, цифровізації середніх, малих і мікропідприємств, а також конкуренції, оподаткування, ринків праці [2].

Усі ці питання стають нагальними для держав в умовах вже існуючого цифрового розриву, домінуючої ролі глобальних цифрових платформ, недостатнього розвитку цифрової економіки в окремих державах і регіонах. Задля їх розв'язання світове співтовариство пішло традиційним шляхом – паралельно із формуванням наукових підходів і концепцій в провідних університетах і окремих міжнародних організаціях, в рамках ООН була утворена Міжурядова група експертів з електронної торгівлі і цифрової економіки. Її напрацювання стають орієнтирами для співробітництва держав у зменшенні цифрового розриву, розвитку цифрового підприємництва, використанні потенціалу місцевих цифрових платформ.

Література

1. Geneva Declaration of Principles. WSIS-03/GENEVA/DOC/0004; Geneva Plan of Action. WSIS-03/GENEVA/DOC/0005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1161|1160
2. WSIS + 10 Statement on implementation of WSIS Outcomes and the WSIS + 10 Vision for WSIS Beyond 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itu.int/net/wsis/documents/HLE.html>
3. ЮНКТАД Доклад о цифровой экономике 2019. Создание стоимости и получение выгод: последствия для развивающихся стран. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/der2019_overview_ru.pdf&ved=2ahUKEwjlv06Dte7vAhXNHXcKHcsSDk4QFjAAegQIBBAC&usq=AOvVaw1ki0miECctbfIObDK6W-xC (дата звернення 04.04.2021).

4. Конференция Организации Объединенных Наций по торговле и развитию. Доклад Межправительственной группы экспертов по электронной торговле и цифровой экономике 16 октября 2020 года. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/tdb_ed3d3_ru.pdf&ved=2ahUKEwj89r7Bte7vAhVDiIsKH WfYC4gQFjAAegQIBRAC&usg=AOvVaw1fi6weXJvQCBEtLcgoL9Km.

5. Bukh R., Heeks R. (2017) Defining, Conceptualising and Measuring the Digital Economy. Global Development Institute working papers. No. 68. URL: <https://diodeweb.files.wordpress.com/2017/08/diwpkpr68-diode.pdf>.

ПОНЯТТЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї

Казбан А.В., студентка юридичного факультету
Сумського національного аграрного університету

Бойко В.Б., кандидат юридичних наук
старший викладач кафедри правосуддя
Сумського національного аграрного університету
(Україна)

Зобов'язальне право посідає важливе місце у цивільному праві країн романо-германської правової сім'ї, оскільки його норми регулюють широке коло суспільних відносин. Саме за допомогою зобов'язального права здійснюється переміщення майна та інших матеріальних благ у сфері виробництва, продуктивного та особистого споживання. На сьогодні воно залишається найбільш динамічною частиною цивільного права.

Вибір для дослідження романо-германської правової сім'ї обумовлений в першу чергу докладною розробленістю в ній проблематики, що розглядається. Так, право Німеччини та Франції є продовжувачем традицій римського права, в якому зобов'язальні правовідносини були сформовані як правовий інститут. Як відомо, право цих країн багато в чому стало зразком для кодифікацій в інших країнах і на сьогодні є дуже близьким цивільному законодавству України. Окрім того, на сьогодні існують певні прогалини у дослідженні інституту зобов'язального права зарубіжних країн, що, на наш погляд, обумовлено недостатньою кількістю сучасних вітчизняних теоретичних досліджень. наявністю в українській літературі здебільшого праць вчених радянського періоду, до того ж на іншій методологічній основі.

Кожного дня численні фізичні та юридичні особи вступають у зобов'язальні правовідносини, однак і дотепер, у праві зарубіжних країн не має єдиного підходу до чіткого визначення зобов'язання. Законодавство окремих країн визначає загальні поняття зобов'язання, в інших же утримується від цього за принципом